

Inge Genefkes tale ved overrækkelsen af Inge Genefke Prisen 2018:

Tak fordi I alle er mødt op i dag for overvære overrækkelsen af Inge Genefke Prisen 2018. Når man som jeg i al beskedenhed har modtaget talrige priser er det en særlig glæde i dag selv – på vegne af Anti-Tortur Støttefonden – at få lov til at uddele en pris, som så oven i købet bærer mit navn.

En pris, som uddeles hvert andet år og i dag for 8. gang.
En pris som er dedikeret arbejdet mod tortur i bredeste forstand.

En pris som hidtil er blevet overrakt til fremtrædende menneskerettighedsforkæmpere og aktive torturmodstandere fra andre dele af kloden, men som vi i år har besluttet skal gå til et flot dansk initiativ, nemlig arbejdet for at få realiseret et tribunal om Danmarks krige i Afghanistan og Irak.

Som senest retssagen i Østre Landsret har vist har den danske krigsførelse igen og igen bragt medansvaret for tortur ind i den danske debat og virkelighed. Og med god grund.

Forleden genlæste jeg de medicinske rapporter, som bl.a. danske retsmedicinere, nedskrev om den forfærdelige behandling de irakiske torturofre blev udsat for. Sammen med vidneudsagnene, som overvejende blev afgivet under urimelige retskrænkende forhold på danske ambassader fjernt fra Østre Landsret, gav de et uhyggeligt indblik i tortur og anden form for umenneskelig behandling af de 23 irakiske mænd, der som følge af en dansk krigsindsats blev fanger og siden torturofre.

Tortur opstår ikke ved en tilfældighed. Jeg var med til at starte nok verdens tidligste behandlings- og rehabiliteringscenter for torturofre. Mødet med de chilenske torturofre, der som flygtninge var kommet til København gav mig den viden, at tortur ikke skyldes en tilfældighed.

Tortur var udbredt dengang for mere end 40 år siden da vi danske læger i Amnesty startede den første lægegruppe. Efter at det gennem et par årtier bl.a. takket være FNs konvention mod tortur var muligt at begrænse de mange tilfælde af tortur ser vi desværre igen en stigning i udbredelsen af tortur på verdensplan.

Ikke mindst efter, at den erklærede krig mod terror har sat menneske-rettighederne under pres og at man med Guantanamo, Abu Ghraib og hemmelige fængsler verden over har forsøgt at gøre tortur "stuerent".

Som dengang efter kuppet i Chile oplever vi tortur - ikke som en tilfældighed men som en følge af kup, politisk undertrykkelse og forfølgelse, flugt og ikke mindst som følge af krig.

Udover en livslang indsats i arbejdet mod tortur både i Danmark og internationalt satte min afdøde mand Bent Sørensen i to små bøger "Begik Højesteret statskup?" og "Tavshedens mur" fokus på den påståede lovlighed af krigene i Afghanistan og Irak, som han fandt var i strid med Grundloven. Derfor var Bent også en naturlig medstifter da Tribunalforeningen i januar blev startet.

Tortur er ikke alene et brud på talrige konventioner og krigens love. Tortur er en forbrydelse som skal retsforfølges såvel nationalt som internationalt. Hvad enten de mistænkte hedder Putin, Trump eller Bush og Cheney eller Fogh Rasmussen og Søren Gade er det vigtigt, at de kommer for en domstol.

Kriges lovlighed, overholdelse af konventioner og retsforfølgelse af de ansvarlige er tæt forbundet med tortur og vigtige bidrag til arbejdet mod tortur.

Det afspejles netop hos modtageren af dette års pris. Arbejdet med at etablere et tribunal har for nylig båret frugt. En tribunalgruppe af fremtrædende danske eksperter er blevet nedsat og skal undersøge følgende spørgsmål:

- Var de krige i Irak og Afghanistan, som Danmark deltog i, lovlige i forhold til international og national lovgivning?
- Overholdt danske soldater og andre af vore officielle aktører krigens love i Irak og Afghanistan?
- Kan resultatet af undersøgelsen få retlige konsekvenser for danske ministre, embedsfolk, officerer, militært personel i øvrigt og andre?

Det er en stor opgave som gruppen står overfor. En opgave, der kræver flid, indsigt, læsning af utallige dokumenter, forberedelse og gennemførelse af en høring, som er fastsat til at finde sted i København 10-11. november.

Gennemførelse af tribunalet og høringen kræver også økonomiske ressourcer, ja mange penge. Det er her, at vi i Anti-Tortur Støttefonden håber, at vi gennem tildeling af Inge Genefke-prisen 2018 og de medfølgende 10.000 dollars svarende til ca. 63.000 danske kr. kan yde et afgørende bidrag til realisering af tribunalet. Og måske kan prisen inspirere andre donorer til også at yde et bidrag til tribunalet.

Tribunalet er ikke en traditionel domstol. Det udspringer af et folkeligt initiativ, Tribunalforeningen, der ad den vej forsøger at råde bod på nedlæggelsen af Irak-Afghanistan kommissionen, som blev nedlagt af regeringen i 2016.

Nok er tribunalet ikke en domstol, men det er vigtigt at tribunalgruppen arbejder uafhængigt. Derfor følger der heller ingen forpligtelser med prisen udover altså at realisere og gennemføre tribunalet.

Men der skal ikke herske tvivl om, at to ting var afgørende da en enig bestyrelse i ATSF på sit seneste møde besluttede at arbejdet for et tribunal om Danmarks krige skulle modtage årets pris.

For det første -som sagt- at kriges lovlighed, overholdelse af konventioner og retsforfølgelse af de ansvarlige er tæt forbundet med tortur og vigtige bidrag til arbejdet mod tortur.

For det andet, at vi i bestyrelsen blev overbevist om tribunalets høje faglige saglige integritet da vi så navnene på tribunalgruppens medlemmer. Der er samlet tale om en gruppe der ikke alene afspejler såvel høj juridisk, folkeretlig, medicinsk og økonomisk ekspertise, men tillige har en solid, mangeårig baggrund i det danske arbejde mod tortur.

Særlig glad er jeg for, at advokat Bjørn Elmquist i dag er tilstede og repræsenterer tribunalgruppen.

Om nogen personificerer Bjørn en stadig mere tiltrængt retspolitisk tilgang og samtidig personificerer han et årelangt engagement i menneskerettigheds-spørgsmål uden sidestykke. Jeg tillader mig at sige, at kamp mod tortur udgør "en rød tråd" i Bjørns utrættelige arbejde.

Hvad enten det drejede sig om tyrkiske og kurdiske torturofre allerede længe før Erdogan enerådende i bogstaveligste forstand satte dagsordenen i Tyrkiet eller arbejdet for at Godhavns-drengene skal få en undskyldning og oprejsning for

den tortur, de blev udsat for, har Bjørn Elmquist beredvilligt og uegennyttigt stillet op som torturofrenes advokat.

Ved at gå ind i tribunalgruppen yder Bjørn et stort og uselvisk bidrag til at få undersøgt Danmarks krige i Afghanistan og Irak.

I mine og Anti-Tortur Støttefondens øjne yder du og resten af gruppen et yderst vigtigt bidrag til det verdensomspændende arbejde mod tortur. Vi er med vores økonomiske bidrag i dag glade for at hjælpe med til at muliggøre tribunalets arbejde.

Ofte når jeg i de senere år har talt om dansk flygtningepolitik og tavsheden om tortur har jeg sluttet med et klart "Skam over Danmark!". Med det flotte, folkelige initiativ til realisering af et dansk tribunal er der ikke grund til det i dag. Om det bliver tribunalets konklusion vil jeg ikke spå om.

Tværtimod er jeg i dag glad for blot at ønske jer: Held og lykke med tribunalet.

Tak for ordet.